

Бакуліна Н. В.

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин

та зарубіжної літератури

Інституту педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОНОВЛЕННЯ
КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ МОВИ
ІВРИТ У ЛІЦЕЇ**

На сучасному етапі розвитку, модернізації й оновлення української освітньої системи мовна освіта є одним із пріоритетних напрямків. У цьому процесі розвиток мов національних меншин посідає важливе місце та є одним із ключових факторів розвитку полікультурного українського соціуму.

Предмет «мова іврит» займає належне місце серед предметів освітньої галузі «Мови і літератури», що забезпечує освіту та виховання громадян незалежної багатомовної, багатонаціональної України. Сучасна школа покликана сприяти відродженню, збереженню та розвитку давньої єврейської мови та культури єврейського народу, що споконвіку проживає на теренах України, та водночас забезпечувати достойний рівень володіння держаною мовою, що гарантує учням інтеграцію в українське суспільство.

Відповідно до змін у системі освіти України відбувається уточнення й оновлення змісту навчання мови іврит на всіх етапах навчання, зокрема у профільній школі – ліцеї.

Основні стратегії та вихідні методологічні положення освітнього процесу визначено у новому Законі України «Про освіту» [2], Концепції «Нова українська школа» [4] та освітніх державних стандартах і програмах.

Основними стратегіями навчання проголошено **компетентнісний, особистісно зорієнтований і діяльнісний підходи**, які мають бути реалізовані у змістовій і результативній складових змісту базової та повної загальної середньої освіти.

Найбільш значущими напрямками реформування змісту навчання мовам, зокрема мови іврит у закладах освіти України можна вважати наступне:

- більш ефективного використання індивідуальних здібностей учнів до оволодіння мовами та мовленнєвого розвитку в цілому;
- перерозподіл навчального матеріалу, що дозволить розвантажити школярів на середньому ступені навчання. При цьому зміст навчання мовам на початковому та середньому ступенях повинно бути зорієнтовано на реальні інтереси та потреби сучасних учнів з урахуванням різних вікових груп, зокрема у відборі тем і проблем спілкування, мовленнєвого, мовного та соціокультурного матеріалу;
- надання учням ліцею можливості вивчати мови на різних рівнях (базовому та профільному) в залежності від інтересів і потреб ліцеїстів;
- досягнення учнями мінімально необхідного та достатнього рівня функціональної грамотності та компетентності, який дозволить забезпечити успішне подальше навчання, трудову діяльність і полегшить їх адаптацію до постійно прогресуючих умов і ритму життя. Так, на початковому етапі (4 клас) передбачається досягнення рівня А2, в основній базовій школі (9 клас) рівень В1 та у ліцеї (11 клас) – рівень В1+ (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [1] та Алеф, Бет і Бет+/Гімелъ - відповідно до ізраїльської системи визначення порогових рівнів з мови [5]);

- застосування особистісно зорієнтованого навчання, що ставить у центр навчально-виховного процесу особистість учня, враховує його здібності, можливості, нахили, інтереси, уподобання та потреби;
- впровадження компетентісно орієнтованого навчання, що сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей та зорієнтоване на результати навчання, на життєво необхідні уміння та навички і виражається у послідовному оволодінні учнями основними видами мовленнєвої діяльності, що дозволить здійснювати спілкування тією чи іншою мовою в усній і письмовій формі;
- посилення діяльнісного характеру навчання, спрямованого на розвиток умінь і навичок учнів знаходити, аналізувати та застосовувати отриману інформацію та здобуті знання у практичній діяльності та конкретних ситуаціях, шукати шляхи інтеграції до соціокультурного та природного середовища;
- посилення ролі соціокультурних і лінгвокультурологічних умінь і знань про культуру, народ і країну/и мови, що вивчається та про міжкультурні зв'язки у власній державі, які дозволять учням адекватно представляти культуру свого народу та країни у процесі їх спілкування з представниками інших культур і країн на засадах патріотизму та толерантного усвідомлення й ставлення до інших;
- розширення кола громадської думки, що сприятиме формуванню свідомого громадянина, який може аргументувати, захищати власну громадянську позицію та поважати і прислухатися до інших поглядів, володіє стратегіями спілкування у багатоетнічному та демократичному соціумі, вміє належним чином поводитися відповідно до тій чи іншій соціальної ролі;
- застосування здоров'язберезувальних технологій у змісті навчання, що дозволить застосовувати у конкретних життєвих ситуаціях сукупність здоров'язберезувальних компетенцій та дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;

- залучення інтеграційних тенденцій та компаративних підходів у змісті навчання, що сприятиме формуванню міжпредметної компетентності та розширюватиме коло набутих знань, умінь і навичок і поглиблюватиме розуміння про взаємозв'язки та взаємовплив тих чи інших явищ і процесів буття;
- посилення соціальної ролі сім'ї, що має відобразитися у змісті навчання та спільній діяльності;
- врахування світової практики, що надасть можливості власним ініціативам бути конкурентоздатними у європейському та світовому просторі.

Ці стратегії спонукали визначити **роль і місце курсу «мова іврит» у формуванні ключових компетентностей**, провідними з яких є спілкування державною і рідною у разі відмінності, іноземною мовами, мовами національних меншин і корінних народів, а також обізнаність та самовираження у сфері культури.

Основні компоненти реалізації змісту та формування ключових і предметних компетентностей у процесі навчання мови іврит визначено в програмі з мови іврит для 10-11 класів ліцею [3], а саме:

№	Ключові компетентності	Компоненти
1.	Спілкування державною мовою (рідною мовою в разі відмінності)	Уміння: <ul style="list-style-type: none"> • сприймати, розуміти, аналізувати інформацію мовою, що вивчається; • виступати з усним повідомленням, вміти ставити та відповідати на запитання; коректно вести діалог, дискусію; • використовувати різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне та ін .; • складати письмові висловлювання різних типів і стилів;

		<ul style="list-style-type: none"> • використовувати українознавчий компонент в різних видах мовленнєвої діяльності; • толерантно спілкуватися в полікультурному, поліетнічному суспільстві. <p>Ставлення</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність використовувати досліджувану мову як спосіб пізнання світу, культури, засіб міжнаціонального спілкування; • бажання популяризувати Україну, її досягнення в сфері науки, культури; • розуміння необхідності вдосконалення своїх комунікативних умінь; • готовність до міжкультурного діалогу. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти різних стилів і типів; • підручники, посібники; довідники; • он-лайн-курси; он-лайн-бібліотеки; • проектна робота.
2.	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • читати та розуміти зміст текстів іншою мовою за умови вивчення відповідної мови в школі; • зіставляти оригінальні тексти з перекладами українською мовою (з урахуванням рівня володіння іншою мовою). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення необхідності вивчення декількох мов з метою розширення інформаційного поля та знайомства з різними культурами;

		<ul style="list-style-type: none"> • готовність до толерантного міжнаціонального спілкування, міжкультурного діалогу. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підручники, посібники, словники; • он-лайн перекладачі; • тексти мовою оригіналу та їх переклади українською мовою.
3.	Обізнаність і здатність до самовираження в сфері культури	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати досліджувану мову як засіб пізнання національної та світової культури, як засіб культурного самовираження; • дотримуватися норм мовного етикету; • оцінювати твори мистецтва, ділитися своїми враженнями від них; • створювати тексти публіцистичного, художнього стилів, висловлюючи в них свої почуття й оцінки щодо навколишнього світу. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • потреба в читанні як джерелі естетичного задоволення й емоційної рефлексії; • відкритість до міжкультурної комунікації; • інтерес до творів мистецтва. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • твори різних видів і жанрів мистецтва; • виставки, презентації, в тому числі і он-лайн виставки; • проекти культурологічної та мистецтвознавчої спрямованості.

Ці положення є методологічною основою для добору змісту навчання мови іврит у ліцеї.

Проте ґрунтовних досліджень потребують також визначення лінгвістичних, психолого-педагогічних, етнолінгвістичних і етнопсихологічних вихідних положень, методів і прийомів роботи та вимог до освітніх ресурсів для формування особистості ліцеїста під час опанування курсу іврит на компетентнісних засадах. Адже формування в учнів уявлень про існування різних картин світу, їх взаємодію та співіснування через причетність до достовірних і достатніх знань про культуру, традицію, історію, літературу, мистецтво, релігію сприятимуть як глибшому культурному усвідомленню власної національної ідентичності, так і розумінню інших мов і культур, людей з іншими поглядами.

Отже, проблема компетентісно орієнтованого навчання мови іврит у ліцеї нині є вкрай актуальною та потребує подальших досліджень і впровадження отриманих результатів в освітню практику.

Література:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов, Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 262 с.
2. Закон України «Про освіту». – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> - Назва з екрану.
3. Мова іврит: [прогр. для 10-11 кл.] / Бакуліна Н. В. // Навч. програма для 10–11 класів загальноосвіт. навч. закладів з навчанням укр. мовою : затвердж. наказом М-ва освіти і науки України. – К., 2017. [Електронний ресурс] / Наталія Валеріївна Бакуліна. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> - Назва з екрану.
4. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. – Міністерство освіти і науки України. – К., 2016. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> - Назва з екрану.

5. Ron Kuzar. List of Morphological and Syntactic Items For Six Levels of Hebrew Instruction. – The Hebrew University of Jerusalem, Rothberg School for Overseas Student, Division of Hebrew Language Instruction, Research Center. – Jerusalem, 1991.